

Fattigdom og dyrtid

-

Skrevet av Frode Bygdnes, fagorganisert.

For tiden opplever vi både stagnasjon i økonomien, dyrtid og en kuldeperiode. Prisene på strøm, brensel, klær og mat har gått kraftig opp. Vi hører om småbarnsfamilier som må ha på seg ytterklærne inne. Situasjonen begynner å ligne på de harde årene etter første verdenskrig, også her i byen.

Vi bør kunne lære noe av hvordan Harstad kommune håndterte problemene for mer enn 100 år siden. På oppfordring fra staten opprettet også vår kommune provianteringsråd for å møte forsyningskrisen under 1. verdenskrig. Provanteringsrådet etablerte seg som første leietaker i Havnegata 23 A som sto ferdig i 1917. Rådet var et tiltak mot dyrtid og skulle sørge for nødvendige forsyninger av brensel og mat. Det var fagbevegelsen som presset på for at kommunen skulle ta ansvar for innbyggerne. Med støtte fra politikerne den gang, tok Provanteringsrådet kontroll over byens brenselforbruk og matforsyning.

Fagbevegelsen var misfornøyd med arbeidet. På tre dagers varsel ble det innkalt til massemøte søndag den 20. januar 1918 i Arbeidersamfunnet. 150 mennesker møtte. Møtet henstilte til Provanteringsrådet å stanse alt ved-salg til militæret for å kunne levere nødvendig brensel til private familier. Det var den kjente Arbeiderparti-politikeren Alfons Johansen som fremma forslaget som ble vedtatt. Møtet var så misfornøyd med Provanteringsrådet at de vedtok å opprette «Arbeideraad for Harstad og omegn» med vedtekter på 9 punkter som f.eks.: «2a) Konfiskation av alle ledige lævnedsmidler». Som oppfølging av møtet sendte Harstad faglige Samorganisasjon telegram til Stortinget om at deres 700 medlemmer henstilte til Stortinget om å innfri arbeidernes dyrtidskrav.

Fagbevegelsen i Harstad var tydeligvis ikke fornøyd med kommunen sitt arbeid. De mente at rådet først og fremst sikret handelsmennenes fortjeneste framfor egen kommunal handel. Derfor var fagbevegelsen frampå igjen og truet med å beslaglegge lagerbeholdningene i byen for å prioritere folk sitt behov. Det ble med trusselen, men fagbevegelsens arbeid med innkjøpslag førte til at Harstad Samvirkelag ble stiftet i 1921.

Massemøtets vedtak (punkt 7) var kravet om et kommunalt kjøkken. Fagbevegelsen presset også på bedriftslederne om hvor viktig det var for at arbeidskrafta fikk nok mat. Sammen med dem fikk de formannskapet i 1919 til å opprette dampkjøkken. På folkemunne ble det kalt «folkekjøkken». Herfra ble det delt ut mat til trengende.

I tillegg til dyrtid, var arbeidsledigheten voksende. Fagbevegelsen innkalte til massemøte for arbeidsledige den 17. februar 1920. Dette var kanskje det første forsøk på å organisere arbeidsledige her i landet. Avisa Nordlys skrev at de arbeidsløse i Harstad drøftet både aksjonsformer og fattigundersøkelse. Det ble nedsatt en komite på tre mann som skulle se på kommunens nødsarbeid. Et av kravene var rulleringsordning for de arbeidsløse. Belastninga av arbeidsledigheten skulle fordeles. Solidaritetstanken sto sterkt også i Harstad. Det var denne holdninga som sikra oss en velferdsstat.

En må kunne slå fast at dagens politikere har et mindre engasjement med dagens dyrtid og nød sammenlignet med engasjementet for 100 år siden. Dagens politikere bør ikke slå seg til ro med at problemet overlates til Frelsesarmeens matutdeling. Dette problemet er nå større enn at det kan overlates til veldedighetsorganisasjoner. Kommunen har ansvar for at ingen lider nød i Harstad i 2024. Kommunen må engasjere seg i NAV sine støtteordninger og kompensere for de svakhetene som fremkommer der. Vi trenger handling før fattigdommen øker. Oppgaven med å presse politikerne ligger igjen hos fagbevegelsen.

Christian Krohg sitt maleri «Kampen for tilværelsen»:

